

Op de barricaden voor een monument

Volk van Oost-Groningen, protesteert! Laat uw stem horen, waar dat maar mogelijk is! U wordt onrecht gedaan! Verzet u en laat overheden horen en voelen dat u niet „gepakt” wenst te worden. Men (wie dan ook) probeert u te onthouden, waarover ik u een vorige keer berichtte: de bundel „Verzamelde Gedichten” van Simon van Wattum.

SCHANDAAL!

Deze week kreeg ik te horen, dat twee belangrijke subsidiegevers onthouders zijn gebleken: de provincie en het Anjerfonds (waarin nota bene de hoofdredacteur van Van Wattum: Ger Vaders - Nieuwsblad v.h. Noorden - zitting heeft). Mensen, Oostgroningers, dit is een schandaal! Een betreurenswaardige kortzichtigheid (die bovendien nergens gemotiveerd wordt), maakt dat het werk van Simon van Wattum wellicht niet in z'n „meesterlijke beperking” in

een verzamelbundel aan het volk van diens land getoond zal worden

Ik was al zo enthousiast: over het feit, dat uit de veelheid van bundels een verzameling gemaakt was; over de daardoor ontstaande bereikbaarheid voor vele van zijn regionale bewonderaars; over de relatief lage prijs en niet in de laatste plaats over de bemoeienissen van dr. Entjes met de keuze van de diverse gedichten. Het leek zo mooi te zullen worden.

En nu? Gaat het hele feest dan toch niet door? Ik weet het niet, maar ik heb het gevoel, dat verantwoordelijke bestuurders uit deze regio eens aan de noedklok moeten gaan hangen. En nu niet zeggen, dat zoiets overdreven is: de „gewone” cultuur, die van het eigen achtererf, mag niet worden afgenomen, worden verstikt in een paar centen. Dat is het laatste wat een toch al zo misdeelde regio nog aan eigenwaarde op het culturele vlak heeft, het laatste, waarin de bewoners zich herkennen en waaraan ze de nodige troost in bange, sombere dagen kunnen ontlenuen.

Simon van Wattums bundel (Verzamelde Gedichten) moet verschijnen: als monument voor het Oostgroningse volkseigen in taal en emotie. En wie de kans heeft om waar dan ook (bij het zakenleven, bij de lagere overheden, bij de Streekraad, bij... noem maar op) bronnen aan te boren om te voorkomen, dat deze bundel de grond ingeboord wordt.... laat hij het niet nalaten! Er moet en er

kan nog wat gebeuren, en daarover houd ik u zeker op de hoogte.

Een ander initiatief uit deze regio heeft wel degelijk geresulteerd in een verschijningsvorm. Het is de zogenoemde „Zilverschoonreeks”. Onder redactie van J. van Delden zijn bij uitgeverij Van Walraven b.v. te Apeldoorn klassieken uit de Nederlandse letterkunde verschenen. Handzame, fraai uitgevoerde ingenaaide boekjes voor een bijna vooroorlogse prijs: f 12,50 per deeltje. De eerste vier deelen zijn: „Snippers op de rivier” van A. Marja; „Psyche” door Louis Couperus; „Uit het leven” van Arij Prins en een verzameling religieuze poëzie uit zeven eeuwen: „Het derde land”, bijeengebracht door de eindredacteur van de serie: J. van Delden.

Van Delden, onderwijzer, Neerlandicus en uiteindelijk tot voor kort rector van de scholengemeenschap in Appingedam, verzorgde van 1946 tot 1960 een letterkundebrief in Deze Krant. Opzet van deze serie is, dat de opgenomen titels geschikt moeten zijn om te worden gelezen voor de literatuurlijsten van de verschillende vormen van voortgezet onderwijs. Dat betekent zowel een breed scala van proza en poëzie uit diverse perioden van onze letterkunde, als een redelijk eenvoudige, in elk geval goed leesbare inhoud.

„Snippers op de rivier” voldoet daar zeker aan. De auteur A. Marja (pseudoniem A.Th. Mooy) had bovendien een duidelijke binding

met onze regio. Hij bracht een groot deel van zijn jeugd in Winschoten door en studeerde korte tijd Nederlands in Groningen. Hij verdiende zijn brood o.a. als journalist en ambtenaar van een reclasseringsbureau.

Hoewel Marja voornamelijk op jongere leeftijd enige furor maakte als dichter (tijdschrift: Opwaartsche wegen - vlg. Jan H. de Groot: „Kaleidoscopisch” van twee weken geleden in Deze Rubriek), is de sterk autobiografische roman „Snippers op de rivier” zeker een van de hoogtepunten van zijn werk. Het behandelt het volwassenwordingsproces van een eenzellige jongen. Een zoeker naar de eigen identiteit, een dromer, een verlegen schooljongen, maar ook een knaap, die in alle onzekerheden steeds weer nieuwe bouwstenen vindt om een stevig tehuis voor de zelfstandigheid en de geestelijke thuiskomst te bouwen. Een boek, denk ik, dat ook onze jeugd zou moeten lezen: nuchter en zonder valse sentimenten geschreven.

Eenzelfde positieve waardering kan ik opbrengen voor de keuze van de roman „Psyche” van Louis Couperus. De sprookjesachtige symboliek in dit prozawerk zal ook de huidige havo-wo'er nog wel aanspreken. Er waren aanzienlijk slechtere keuzes uit het (toch vrij verouderd aandoende) werk van Couperus mogelijk. Met boeken als Eline Vere e.d. is deze jeugd niet meer tot lezen te krijgen, terwijl nog slechts een enkeling na de

t.v.-serie zal grijpen naar de uitgesponnen sfeertaal van „De stille kracht”.

Meer moeite heb ik met de naturalistische verhalenbundel van Arij Prins: „Uit het leven”. En daarbij gaat het mij niet zozeer om de daarin behandelde thematiek en milieuschets, maar veeleer om de toch droekzame vertelling. Er wordt te veel beschreven, te langzaam komt het verhaal tot ontwikkeling. Uitweidingen belemmeren de gevraagde snelle voortgang, zeker voor lezers, die gewend zijn (b.v. door strips en t.v.-teksten) met halve mededelingen zelf een verhaal in te vullen. Ik ben van mening, dat er (om dit mooi te gaan vinden) opnieuw het lezen geleerd zal moeten worden.

Overigens is dat beslist de moeite waard, voor wie kennis wil nemen van de sociale beweging, waarmee Prins schrijft over de milieus van boeren en arbeiders van kort voor 1900. Verhalen, welke ons brengen naar een wereld zonder sociale zekerheden, met de ongebreidelde drankzucht, de werkloosheid en de grote kindertallen als oude-dagsvoorziening. Toch maar proberen: voor de lezers, die nog een avondlang willen wegdromen in de wereld van toen, willen meeleven met die (nu bijna ongehoofwaardige) ellendige toestanden.

De bundel „Het derde land” met als ondertitel: religieuze poëzie uit zeven eeuwen, vind ik een typisch schoolboekje. En dan in de

negatieve betekenis. Er zijn achtentachtig gedichten in opgenomen uit (inderdaad) zeven eeuwen. Met een inleiding en een paar bladzijden aantekeningen. Best fraai voor wie geïnteresseerd is in de Nederlandse religieuze poëzie van toen... maar is die er nu niet meer? Nauwelijks tien gedichten van rondom 1950 zijn erin te vinden en dan nog van late uitgaven. Dus van dichters, die veel eerder al publiceerden. Houdt de religieuze poëzie echt op bij mensen als Ed Hoornik, Ida Gerhardt, Huub Oosterhuis en Maria de Groot? En waarom religieuze poëzie verzameld? Ik heb nimmer het gevoel gekregen, dat deze bloemlezing zo nodig moest, dat er een gat mee wordt opgevuld. Sterker nog, het was er allemaal al. En wat de gesuggereerde toegankelijkheid voor de lezers betreft: oordeelt u zelf maar; ik heb mijn twijfels, zeker, omdat in de gedichten zelf niet is aangegeven, welke woorden in de aantekeningen zijn terug te vinden. Volgens mij is het werken met voetnoten een veel direkter en opener systeem. Het slot dan maar:

AAN HET WATER

*Dit is de grondeloze moederschoot
waaruit ik werd geboren, - licht -
bewogen
doopwater, en met stille, vaste
ogen
staat God de Vader nog, een
boom zo groot,*

*overal naar mijn, oorsprong toe-
gebogen;
en ik voel overal, weer moeder-
bloot
hoe hij mij wegtilt uit mijn diep-
ste nood
hoe hij mijn naam zegt, klaar en
opgetogen.*

*Vruchtwater van mijn doop, uit u
vandaan
zie ik mijzelf met andere ogen
aan,
in u terug spiegel ik scha en
schande.*

*Alles is anders: ik sta overmand
en
klein in de kemelsharen schaduw
van de
doper aan de wateren der Jor-
daan.*

AD DEN BESTEN
(blz. 109)

Een mooi klankbeeldend sonnet, maar toegankelijk? Toch uit deze eeuw, zelfs uit de bundel „Tegen mijn verlies” van 1957! Goed, genoeg, het is er tenslotte voor wie wil en aan de Psalmen niet voldoende heeft.

Nog even de gegevens: De serie is getiteld „Zilverschoonreeks”, Uitg. Van Walraven, Apeldoorn 1980, 4 delen, elk 128 blz., à f 12,50 p.s.

LET-TER-GRE-PEN

door Ad But